

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštno vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 6 K, pol leta 3 K in za četrt leta 1-50 K. Naročnina za Nemčijo 2 K, za druge izvenavstrijske dežele 8 K. Kdor hodi sam po njega, plača na leto samo 5 K. — Naročnina se pošilja na: Upravništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopošlja do odpovedi. — Učije „Katoliškega tiskovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 12 vin. — Uredništvo: Koroska cesta šte. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravništvo: Koroska cesta šte. 5, sprejema naročnino, inserate in reklamacije.

Za inserate se plačuje od enostopne pettivrste za enkrat 24 vin., ali kar je isto, 1 kvadratni centimeter prostora stane 16 vin. Za večkratne oglase primeren popust. V oddelku „Mala naznanila“ stane beseda 5 vin. Parte in zahvale vsaka pettivrsta 24 vin., izjave in Poslano 36 vin. — Inserati se sprejemajo do torka opoldne. — Nezaprite reklamacije so poštnine proste.

Mir, to želim!

Norveški pisatelj in politik Björn Björnson je bil te dni sprejet od našega cesarja. O tem sprejemu poroča te-le zanimivosti:

Govoril sem že tudi z drugimi kronanimi knezi, a še nikdar s kraljem, kakoršen je Vaš. Kralj Karel je govoril z veliko odkritosrčnostjo, in presečen sem bil, da koraka tako trdno nasproti svojim ciljem, kako vse ve in kako jasno vse vidi, kako dela vesel, kako živahen je in koliko mlade sile je v njem. Kar je kralj rekel, tega seveda ne smem povedati, a kaj hoče, to bom povedal: mir. Zdaj mir, pozneje še mnogo drugega, same velike in dobre reči. Eno izjavo pa moram povedati: „Jaz sem bil sam zunaj v strelskem jarku“, je rekel kralj, „bil sem priča, ko je bil vojak zaket v trebuh in se je krvav podrl. Vem, kaj je vojna, vem, kako je strašna, vem torej, kaj pomeni mir. Mir, to želim!“

Naš cesar in cesarica sta postala zares prvorabilca za mir. Ljubezen in hvaležnost narodov bosta za to svoje človekoljubno in plemenito prizadevanje žela v obilni meri!

Ali bo mir?

Vse gleda na Rusijo. Tam bo padla odločitev, ali bomo imeli skoraj mir ali pa bomo še vsaj eno zimo morali prenašati vojne težave.

Dne 11. aprila je razglasila začasna ruska vlada, da nima namena gospodovati drugim narodom, jim jemati njihovo narodno dedščino in s silo zasegati tuje zemlje, pač pa da hoče trajen mir na temelju pravice narodov, da sami odločujejo o svoji usodi.

Avstrijska vlada je že dne 14. aprila, torej takoj, ko je zvedela za ta razglas, odgovorila začasni ruski vladi, da se sedanji ruski vojni cilj popolnoma

krije z avstrijskim, ki ga je naša vlada razglasila že dne 31. marca. Avstrijska in začasna ruska vlada si želita na enak način, ki bi naj bil časten za oba dela, doseči mir. S tem je vsemu svetu in zlasti ruskim narodom jasno pred oči postavljeno, da Rusija nima pravzaprav nobenega vzroka več, boriti se za svojo obrambo in za svobodo svojih narodov. Avstrijska vlada še posebej poudarja, da goji avstrijski cesar v soglasju z vladarji, ki so z njim zvezani, željo, živeti v bodoče v miru in prijateljstvu z ruskim narodom.

Kakor znano, obstoji na Ruskem poleg začasne vlade še tudi zelo upliven in mogočen odbor delavcev in vojakov. Tudi ta je povedal dne 15. aprila svoje mnenje o miru. Najprej označuje svoje stališče nasproti začasni vladi, katero bo podpiral, če se bo zavzemala za ljudske pravice in odklanjala vsako osvajalno zunanjo politiko. Potem pa pravi: Odbor izjavlja, da je potrebno vplivati na začasno vlado v tem smislu, da bo pripuščala v vsem javnem ruskem življenju odločevati ljudsko voljo (demokratizacija javnega življenja) in da se bo trudila za skupen mir brez ozemeljskih pridobitev in vojnih odškodnin. Mir se naj zgradi na podlagi, da se morejo vsi narodi narodnostno prosto razvijati.

Kmalu bomo iz Rusije slišali o miru še en glas, ki bo posebno važen. Okoli 20. aprila se zberejo v Minsku odposlanci vojakov iz vseh ruskih front, da bodo razpravljali o mirovnih pogojih. Temu se stanku se pripisuje izvanredna važnost.

Gotovo je dvojno: Od naše strani se na izrecna voljo blagega mladega cesarja in cesarice stori vse, da pridemo do miru. Na Ruskem je močna struja za mir, tako da se nam časih zdi: Ne bo dolgo trajalo in mi imamo mir. Toda pomisliti je treba zraven tudi to, da je na Ruskem tudi struja za nadaljevanje vojske, koja strujo podpira četverospoznam nasveti, z denarjem in različnimi grožnjami.

Toda upajmo v kljub vsemu temu, da bo tekom časa vendar le tudi na Ruskem zmagala mirovna struja. V teku enega, dveh mesecav lahko mirovna struja premaga vse ovire.

Otvoritev državnega zbora.

Ker mora ljudstvo vse, kar ima, žrtvovati za obrambo skupne svoje domovine, za to je pač opravičena ljudska želja, da po svojih zastopnikih sodeluje in gleda na to, kako se njegove žrtve uporabljajo. V ustavi določen prostor za tako sodelovanje in nadzorovanje je državni zbor. Skoro tri leta so bila vrata državnega zbora zaprta in ljudstvo je bilo izključeno od svojih ustavnih pravic. Marsikatera pomanjkljivost v upravi se je vsled tega lahko ugnezdila, kar bi se sicer ne moglo zgoditi.

Cesar Karel je ob svojem nastopu slovesno izjavil, da bo upošteval ustavno zajamčene svoboščine in pravice ljudstva. In njegov prvi ministrski predsednik grof Klam-Martinić se je takoj ob svojem nastopu izrekel, da hoče zopet, kakor je v ustavi določeno, sodelovati z ljudskimi zastopniki ter sklicati državni zbor. Toda nemške stranke so začele delati naenkrat velike težave. Pravile so, da jim je bivši ministrski predsednik grof Stürgkh obljubil vzakoničiti nekatere predprave, predno bo sklical državni zbor, med temi tudi nemški državni jezik. Od sedanje vlade so zahtevale, da jim izpolni Stürgkhove obljube. Toda slovanske stranke so proti temu živahno in odločno ugovarjale, kajti Avstrija je tudi domovina slovanskih narodov, in kako se naj ta skupna hiša udobno in prijetno uredi, o tem ne smejo odločevati samo Nemci, ampak vsi avstrijski narodi.

Te dni izvemo, da je stališče avstrijskih slovanskih narodov zmagalo. Vlada hoče prepustiti državnemu zboru, v katerem so vsi narodi zastopani, da si skupno in sporazumno po ustavnih pravicah uredijo svoje notranje razmere. Noče biti služkinja le enega naroda, ampak hoče biti zvesta in modra posredovalka med cesarjevo in ljudsko voljo.

Nemške stranke bodo sicer še skušale delati

LISTEN

Vojni spomini.

(Januš Golec.)

(Dalje.)

V službi pogrebca sem dospel do že opisane opekarnice. Tukaj me ustavi poznani generalštabni oficir in mi reče:

„Na desno od opekarnice na kolovoznici je obležalo večeraj nad kakih 30 težko ranjenih. Večeraj ni mogel nikdo do njih, ker je obstreljeval sovražnik prenegosto vsakteri dohod. Danes je topniški ogenj slabše in redkejši. Poglej vendar do teh ubogih nesrečnežev!“

Krenili smo na desno in plazili se po trebuhu ob kolovoznici. Rusi so se skropili vedno ob poti s šrapneli, a padalo je precej na desno in levo od kolovoza. Po vseh starih lažeh, smo rabili precej časa, dokler smo dospeli do kamenitega znamenja, ki je postavljeno nekoliko od kolovoza na plani.

To je iz kamna izklesan kip Matere božje, postavljen na nizek podstavek. Globoko pretresljivi prizor ob tem spomeniku in v njegovi bližini mi bo izbrisala iz spomina in srca le smrt. Stel sem mrtve žrtve, bilo jih je 36; niti eden ni več kazal sledove življenja. Pobiti so bili od strojne puške, šrapnelov in granat. Iz lege, kakor sem jih gledal mrtve, je bilo sigurno sklepati, da jih je bila večina prvotno le težko zadetih. Umrli in izkravali so, ker ni prišlo nikdo o pravem času na pomoč. Videti je bilo, kako so skoro vsi v težkih, smrtnih mukah zbrali še v zadnjih trenutkih vse preostale moči in se skušali potegniti do zadnje utehe in tolažbe, do — Marijinega kipa. Nekateri so prilezli prav v bližino, a pred dosegom tolažilnega cilja so onemogli v smrti.

Pet jih je pa bilo prav ob spomeniku, na zemljo klopečih glav, a z eno roko se je vsak kot otrpli mrlič krčevito oprijemal podstavka tega Marijinega kipa.

Vznožje spomenika je bilo vsled tega smrtnega objema celo okrvavljeno od stete krvi. Nad planoto in samotnim kipom je krilatil smrtni angel. Septembarsko solnce jih je obsinjalo v mrtvaški luči. Tuleče granate in piskajoči šrapneli so jim v divjih zvokih gromeli nagrobno. Njih duh pa je gotovo že počival večno srečno v blagem narodu nebeške Matere, v katero so se skušali potegniti z zadnjo silo v smrtni grozi in strahu že tukaj na zemlji.

Ta prizor mi je še danes porok in svedok, kaj je kristjanom Marija! Dolgo smo vsi stremili na to mrtvaško planoto. Solze sočutja in srčne ginjenosti so rosile že itak s krvjo prepojene zemljo.

Preveč žrtev je bilo nagromadenih za pokop; smrtno nevarno bi bilo jih na odprti ravni pri bellem dnevu položiti v naročje zemlje. Blagoslovil sem jih raztrošeno počivajoče, in lezli smo plazeč se nazaj do opekarnice. Odtod sem se oprezno ob železničar pomikal do našega polka. Našel sem jih od neprestanih bojov izmučene in otopele, črnaprašnih obrazov in povaljenih oblek pred gozdikom in vasjo Mžano. Nesrečna gošča krute borbe in smrti! Bog zna, kolikokrat so jo naši osvojili, a neštokrat jim jo je zopet izvil in iztrgal nasprotnik z neizbrpno premočjo. Vas Mžana je bila za nas vsled trdnih, nezdružljivih ruskih okopov nedostopna.

Objel in poljubil je bojno polje mrak večera 9. septembra. Ni bil ta bojni dan tako smrtonosen kakor prvi. V moje srce pa je vrezal neizbrisne brazde vojnega gorja, krutosti in obupa. V napol meglenem mraku sem se vrnil od tovarišev bojne črte na obvezovališče, ki se je bilo v času moje odsotnosti premestilo iz pristave v opekarno. V neposredni bližini tovarne na cesti je stala v dolgi riži cela vr-

sta sanitetnih vozov. Nakladali so težko ranjene, ki so jih nabrali po dnevu po grodeški planoti. Že na prvi pogled se mi je zdelo to prevažanje vozov po odprti ravni v polmraku preveč zapeljiv cilj za sovražnikovo artilerijo. Porazložil sem svoje bojzno domnevno Stabnemu zdravniku, ki je nadziral in vodil odvoz, a me je hladnokrvno zavrnil:

„Saj plapolala raz strešnih lin zastava Rdečega križa; na to mednarodno svetišče vendar Rus ne bo streljal.“

Presneto na debelo se je uštel mož v računu na nedotakljivost mednarodnih pravic. Ni minulo še pet minut, je že zakrutilo po zraku nad tovarno tako tuleče, da je vse vojaštvo v bližini bliskoma poleglo vsled strahu na tla. Bobnila je prva ruska, 18 cm težka granata tik ob cesto, kjer so stali vozovi. Počilo je pri razpoku ter pognalo osušeno zemljo in prah nekaj 10 metrov v črnem oblaku v zrak. Začet ni bil nikdo, a zračni pritisk je bil tako močan, da je popadala večina voznikov s sedežev v cestno grabo. Konji so v strahu divje zarežgetali in zdvijali oplašeni, brez vodnikov v galopu po cesti. Ljudje so vsled plašnega pobega konj trenutno ostrmeli in osupli.

Naenkrat pa se je zazibalo na sredi tega človeškega klopčiča; vse je začelo dreti in begati narazen, proč od opekarnice po planoti.

Sovražnik artilerijski opazovalec je moral videti silni učinek prvega strela; začele so iz peklenškega topniškega žrela vreti granata za granato, ki so se zasajale prav v sredino med begajočimi. Toliko vojne izkušnje sem si bil do tedaj že nabral, da sem dobro znal: Rus strelja od tamkaj, kamor je zašel prvič, vedno v daljavo naprej in ne nazaj. Na vse grlo sem vpil:

„Nazaj v opekarno, tukaj smo na varnem!“

Nikdo me ni poslušnil pri splošni zmedbi in med gromovitim udarjanjem granat. Še ranjeni v pod-